

ШЫН

1925 чылдың
август 31-де
үнүп эгелээн

№ 91 (16864)

2004 чылдың
июнь 24,
четверг

Номерни парлалгаже
дужааганы:
график езугаар — 21.00,
херек кырында — 20.30.
Садар өртээ 3 рубль.

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

ТР-ниң Чазааның калбак хуралы

БҮГҮ-ЛЕ ҮҮЛЕ — АЖЫЛДАП БИПИРИВИСТЕН ХАМААРЖЫР

Тыва Республиканың Чазааның калбак хуралы июнь 21-де болуп эрткен. ТР-ниң Улуг Хуралының ийи палатазының депутаттары, хоорайлар болгаш кожууннар чагыргаларының даргалары, бүдүрүлгелерниң, организацияларның удуртукчулары, политиктиг партияларның, хөй-ниити организацияларының төлээлекчилери ооң ажылынга киришкен.

Тыва Республиканың Чазак Даргазы Ш.Д. Ооржак хуралды ажыткаш, Россия Федерациязының Күрүне Чөвүлелиниң июнь 1-де болуп эрткен хуралының түңнелдериниң дугайында хуралдың эгезинде чүве чугаалаан. (Ооң сөзүттелин бөгүнгү солунда парлаан).

«Россия Федерациязының девискээрлериниң хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи күрүне эрге-чагырга органнарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» болгаш «Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылганын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларынга өскерилгелер кириер дугайында» федералдыг хоойлу төлөвилелинге Тыва Республи-

каның Чазааның саналдарын кириер дугайында» айтырыгны хуралга чугаалашкан. ТР-ниң Чазак Даргазының Канцеляриязының удуртукчузу Д.Д. Ооржак бо талазы-биле илеткелди кылган. (Ооң сөзүттелин бөгүнгү солунда парлаан). ТР-ниң Чазак Даргазының оралакчызы — саңхөө сайыды Р.С. Баян, өөредилге сайыды П.А. Морозов, күш-ажыл болгаш социал камгалал сайыды А.Т. Конгар, кадык камгалал сайыды хүлээлгезин күүседип турар В.С. Ховалыг олар чүве чугаалаан. (Оларның чугааларының сөзүттелдерин бо солунда парлаан).

Илеткелдер талазы-биле ТР-ниң профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы К.Х. Шавыраа санал бергеш, чурттакчы чонга берген чиигелделерни солуур дугайында федералдыг хоойлуларны хүлээп алганынга профэвилелдери удурланып турарын дыңнаткан. Чоннуң социал камгалалын ап кааптарга, оларның амыдыралы экижиер хамаанчок баксыраар, ындыг болганда РФ-тиң хамаарышлас профэвилел федерациязы, Тываның профэвилели аңаа удурланып турарын ол чугаалаан. Күш-ажылдың хоочуну Д.А. Попков сөс алгаш, РФ-тиң Чазак чоннуң ады-түрөңги амыдыралын

дүрген экижидеринче угланган ажыл-херекти чорудуп тургаш-ла, хоочуннарга, инвалидтерге чиигелделерни солуп турарынга таарзынмаанын илереткен. Мооң чылдагааны-биле амыдырал улам баксыраарыга чедип болур, кайнаар бар чыдарыыс ол, байдал нарын дээрзин ол айткан. Ынчангаш Тыва Республиканың Чазаа, ооң Даргазы Ш.Д. Ооржак тургустунган айтырыгны чогумчалыг шийтирилээр дээрзинге бүзүрелин илереткен. Республиканың дайын болгаш күш-ажыл хоочуннарының чөвүлелиниң даргазы К.А. Маспык-оол саналынга чоокта чаа чөвүлелдин президиум хуралын эрттиргеш, хоочуннарга чиигелделерни РФ-тиң Чазаа солуп турарында удурланган бижики РФ-тиң Президентизинче, Күрүне Думазынче, Чазакче чорутканын дыңнаткан. ТР-ниң Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазында «Бир демниг Россия» фракциязының удуртукчузу В.М. Бартына-Сады фракцияның хуралында бо айтырыгга хамаарыштыр чугааны кылгаш, удурланышкын бижики кириеринге белеткенип турарын чугаалаан. Хуралга санал берген еске-даа кижилер үстүнде айтканы ышкаш бодалдарын илереткен. Ш.Д. Ооржак чугаалашкан айтырыгга

хамаарышкан түңнел сөстү чугаалаан. (Сөзүттелин бо солунда парлаан).

Чуртталга тудуунуң таарымчалыг рыногун хевирлээриниң дугайында федералдыг хоойлуларның төлөвилелдеринге Тыва Республиканың Чазааның саналдарының дугайында айтырыгны хуралга чугаалашкан. Бо талазы-биле илеткелди ТР-ниң Чазак Даргазының оралакчызы А.Б. Свинцов кылган. (Ооң сөзүттелин бо солунда парлаан).

«Россия Федерациязының девискээрлериниң хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи күрүне эрге-чагырга органнарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» болгаш «Россия Федерациязының тус чер бот-башкарылганын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларынга өскерилгелер кириер дугайында» федералдыг хоойлу төлөвилелинге Тыва Республиканың Чазааның Күрүне Думазында база РФ-тиң Күрүне Чөвүлелинге кириген саналдарының дугайында» айтырыгны хуралга чугаалашкан.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле доктаалдарны хурал хүлээп алган.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.Д. Ооржактың Тыва Республиканың Чазааның 2004 чылдың июнь 21-де калбак хуралына ЭГЕ СӨЗҮ

Тыва Республиканың Чазааның калбак хуралының хүндүлүг киржикчилери!

Тыва Республиканың Улуг Хуралының хүндүлүг депутаттары болгаш чалатканнар!

Июнь 1-де Москвага Россия Федерациязының Күрүне Чөвүлелиниң «Россия Федерациязының күрүне эрге-чагырганың федералдыг болгаш девискээр органнарының кады ажылда-жылгазының механизм чаартырының дугайында» айтырыгны көргөн хурал болуп эрткен. Ол хуралдың материалдарын Күрүне Чөвүлелиниң Президиумунуң ажылчын бөлүү, ону баштай Татарстанның Президентизи М.Ш.Шаймиев, оң соонда Москва хоорайның мэри Ю.М. Лужков, а төнчүзүнде Владимир областың губернатору Н.В. Виноградов баштап турган, үш чыл иштинде белеткеп келген.

Федералдыг харылзааларның хоойлу-дүрүм баазанын өөренип көөрүнүң талазы-биле улуг ажыл чоруттунган, оң иштинде даштыкы чурттарга. Аналитиктиг улуг материал чыгдынып кылдынган. Шийтир хүлээп алдынган.

Күрүне Чөвүлелиниң хуралында федеративтиг харылзааларда болгаш тус чер бот-башкарылгаларында чаартылгаларны хоойлу-дүрүм-биле хандыраарының дугайында Чазак Аппаратының удуртукчузу — РФ-тин министри Д.Н. Козак, оларны саңхөө-биле хандыраарының айтырыгының талазы-биле РФ-тиң саңхөө сайыды А.Л. Кудрин, чаар-

тылгаларның социал хандырылганының дугайында РФ-тиң кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө сайыды М.Ю. Зурабов олар чүве чугаалааннар. Оларның илеткелдериниң соонда шынчыл сайгарылгалыг чугаа болган.

Хүлээп алдынган шийтирилелдерниң уткаы чүл? Бирээде, РФ-тиң Конституциязын, оң чүгле аңгы адырларының эвес, а уштап-башкарылганын чадаларының аайы-биле эрге-чагырганың демократтыг принциптериниң бүрүн эргелерин аңгылаарын боттандырар чүүлдерин күүседир-дир. РФ-тиң Конституциязының 71 дугаар чүүлүнде Россия Федерациязының бүрүн эргелеринге хамааржыр 18 пункт кирген. 72-ги чүүл Россия Федерациязы биле субъектилерниң кады эргелеп-башкарып чүүлдерин көргөн. 73-кү чүүл Россия Федерациязы биле субъектилерниң кады эргелеп-башкарылганының чүүлдеринге Россия Федерациязының эргелеп-башкарылганынга болгаш бүрүн эргелеринге хамаарышпас айтырыгларга субъектилерге күрүне эрге-чагырганының бүгү бүрүн эргелерин берип турар.

Россия Федерациязы биле Россия Федерациязының субъектилериниң кады эргелеп-башкарылганында турар чүүлдерге хамаарыштыр бүрүн эргелерин аңгылаары узун болгаш нарын ажыл. Бүрүн аңгылаашкын күрүне өнчү-хөрөнгизин эргелеп-башкарылганының бүгү деңнелдеринге долузу-биле эрткен.

Ынчалза-даа мында база айтырыглар болгаш билдинмес чүүлдер хөй, ылангыя хоойлудурумнуң айтырыгларда.

Ийде, улуг аналитиктиг ажыл федералдыг болгаш девискээрлерде күрүне эрге-чагырга органнарының аразында кады ажылдажылга кошкак, оларның база федерацияның субъектилериниң болгаш тус чер бот-башкарылганының эрге-чагырга органнарының бүрүн эргелери тода аңгылаттынмаан дээрзин бөгүн көргүскен. Ол чурттуң хөгжүлдө-

зинге моондак болган. Ынчангаш эрге-чагырганың бүгү деңнелдеринге чедир бүрүн эргелер аңгылаашкынын хоойлу-дүрүм-биле таарыштыраарының дугайында шийтирни хүлээп алыры чурттуң Үндезин Хоойлузу болгаш амьдыралдың негелделери-биле үннежип турары-биле чылдагаан болур.

Ону кылырда ийи кол хоойлулар — «Россия Федерациязының субъектилериниң хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи күрүне эрге-чагырга органнарын

организастаарының ниити принциптериниң дугайында» болгаш «Россия Федерациязынга тус чер бот-башкарылганын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» федералдыг хоойлуларга чазалгаларны, немелделерни болгаш өскерилгелерни кириери албан. Оларны хүлээп алыры Россия Федерациязының 155 хоойлу-дүрүм актыларынга эдилгелерни болгаш немелделерни кылырын негеп келген.

(Уланчызы 2-ги арында).

